

Diyabet Öz-etkililik Ölçeği

RECOMMENDED CITATION

memjavad (2025). *Diyabet Öz-etkililik Ölçeği*. Turkish Psychological Scales. Retrieved from <https://tr-scales.arabpsychology.com/?p=20011>

Özet

Diyabet Öz-etkililik Ölçeği (DÖEÖ), bireylerin **diyabet** yönetiminde gerekli olan davranışlar?la ba?ar?yla ger?ekle?tirme yeteneklerine dair inançlar?n? ölçmek amac?yla geli?tirilmis? psikometrik bir ara?tır. Bu ölçe?in Türkçe geçerlik ve güvenilirlik çal??mas?, Mankan, Erci, Turan ve Aktürk (2017) taraf?ndan yap?lm?? ve ölçe?in Türk popülasyonunda kullan?m? için uygunlu?u kan?tlanm??tır. Öz-etkililik, kronik hastal?k yönetiminde önemli bir belirleyici oldu?undan, bu ölçek **diyabet** hastalar?n?n tedaviye uyum düzeylerini ve ya?am kalitelerini de?erlendirmede kritik bir rol oynamaktadır.

Ölçek, bireyin kan ?ekeri takibi, diyet, egzersiz ve ilaç kullan?m? gibi temel **diyabet** bak?m davranışlar?ndaki özgüvenini de?erlendirir. Uyarlama çal??mas?, ölçe?in hem hem?irelik hem de psikoloji alanlar?nda ara?tırma ve klinik uygulamalarda kullan?labilecek geçerli ve güvenilir bir araç oldu?unu ortaya koymuştur.

Anahtar Kelimeler

Diyabet Öz-etkililik Ölçeği, Öz-etkililik, Diyabet Yönetimi, Psikometrik Araç, Kronik Hastal?k, Hasta E?itimi, Psikometri.

Yazarlar

Talip Mankan, Betül Erci, Gül?ah Ba? Turan, Ümmühan Aktürk.

Amaç

Diyabet Öz-etkililik Ölçeği'nin temel amac?, **diyabet** hastalar?n?n kendi hastal?klar?n? yönetme becerilerine duyduklar? inanç seviyesini nicel olarak ölçmektir. Bu inanç düzeyi, bireyin tedavi plan?na ne kadar sad?k kalaca??n? ve zorluklarla kar??la?t??nda ne kadar dirençli olaca??n? do?rudan etkilemektedir.

Ölçek, klinisyenlere ve ara?tırmacılara, hastalar?n hangi yönetim alanlar?nda (örne?in, beslenme, fiziksel aktivite veya ilaç takibi) daha fazla deste?e veya e?itime ihtiyaç duyduklar?n? belirlemede yard?mc? olmay? hedefler. Bu sayede, bireyselle?tirilmis? e?itim programlar? olu?turulabilir ve hastal??n uzun vadeli kontrolü iyile?tirilebilir.

Yapı

Ölçek, Öz-etkililik (Self-Efficacy) kuramsal yap?s? üzerine in?a edilmiştir. Sosyal Bilişsel Teori'ye göre, öz-etkililik, bireyin belirli bir sonucu elde etmek için gerekli eylemleri organize etme ve yürütme yetene?ine olan inanc?dır. Diyabet ba?lam?nda, bu yapı a?a??daki yönetim alanlar?na

odaklanır:

Diyet ve beslenme kâsâtlamalarına uyum.

Düzenli fiziksel aktiviteyi sürdürme.

Kan şekeri düzeylerini izleme ve kayıtt tutma.

laç veya insülin rejimine sadık kalma.

Hastalıkla ilgili sorunlarla başa çıkma ve stres yönetimi.

Ölçek, bu çok boyutlu yapıyı değerlendirerek, hastanın **diyabet** yönetimi konusundaki genel yetkinlik algısını kapsamlı bir şekilde ortaya koyar.

Geçerlik

Ölçeğin Türkçe uyarlama çalışmasında (Mankan vd., 2017) psikometrik geçerlik çalışmaları yürütülmüştür. Geçerlik, ölçeğin gerçekten ölçmeyi amaçladığı yapıyı ne derece doğru ölçtüğünü gösterir.

Yapılan çalışmalarda, ölçeğin yapı geçerliğini incelemek üzere genellikle Doğulayıcı Faktör Analizi (DFA) gibi yöntemler kullanılır. Bu analizler, ölçek maddelerinin kuramsal olarak beklenen alt boyutlar altında toplandığını teyit eder. Ayrıca, ölçüt bağıntılı geçerlik kapsamında, ölçek puanlarının diğer ilgili değişkenlerle (örneğin, HbA1c seviyeleri veya yaşam kalitesi ölçekleri) beklenen yönde ilişkili olup olmadıkları incelenir. Mankan ve arkadaşları, ölçeğin Türk kültürüne ve diline uygun geçerli bir araç olduğunu belirtmiştir, ancak spesifik katsayılar bu özet kaynakta yer almamaktadır.

Güvenirlik

Güvenirlik, ölçeğin ölçtüğü sonuçların zamana ve duruma bağlı olarak ne kadar tutarlı olduğunu ifade eder. Türkçe uyarlama çalışmasında güvenilirlik analizleri yapılmıştır.

Güvenirlik genellikle iç tutarlılık katsayısı (Cronbach Alfa) ile değerlendirilir. Güvenirlik katsayısının kabul edilebilir düzeyde (genellikle 0.70 ve üzeri) olması beklenir. Mankan ve arkadaşları (2017) tarafından yapılan çalışmada, ölçeğin iç tutarlılığının yüksek olduğu ve test-tekrar test güvenilirliğinin de kabul edilebilir düzeyde olduğu rapor edilmiştir. Bu, ölçeğin tekrarlanan ölçümlerde tutarlı sonuçlar ürettiği anlamına gelir.

Faktör Analizi

Diyabet Öz-etkililik Ölçeği'nin orijinal yapıyı genellikle çok boyutludur ve **diyabet** yönetiminin farklı yönlerini temsil eden alt faktörlere sahiptir. Türkçe uyarlama çalışması, orijinal ölçeğin faktör yapısının Türk örneğinde korunup korunmadığını incelemiştir.

Faktör analizleri, ölçeğin kuramsal yapısının ampirik olarak desteklendiğini göstermiştir. Bu analizler sonucunda, ölçeğin temel olarak öz-etkililik kavramının diyabet yönetimindeki spesifik alanların temsil eden faktörlere ayrıldığı doğrulanmıştır.

Araç

Test Çeşidi: Uyarlama

Format: Bildirime dayalı öz-bildirim ölçeği

Mevcut Dil: Türkçe (Orijinali İngilizce)

Popülasyon Grubu: Tip 1 ve Tip 2 Diyabet hastaları

Yaş Grubu: Yetkinler

Popülasyon Detayları: Ölçek, genellikle diyabet tanınmış ve hastalık yönetimi konusunda bilgi sahibi olan bireyler üzerinde uygulanmıştır.

Test Metodolojisi: Ölçek maddeleri, genellikle Likert tipi bir derecelendirme sistemi kullanılarak yanıtlanmıştır. Katılımcılardan, belirtilen diyabet yönetim davranışları ne kadar başarılı bir şekilde gerçekleştirebileceklerine dair inançlarını belirtmeleri istenir.

Anahtar Kelimeler

Sağlık Psikolojisi, Hemşirelik, Öz-Yönetim, Bilişsel Davranışçılık, Yaklaşım, Geçerlik, Güvenirlik, Mankan.

Yazarlar

Yazar ORCID Tanımlayıcı: Bilgi mevcut değildir.

Bağlı Kuruluş E-posta Adresleri: Talip Mankan: talipmankan@hotmail.com

Yazışma Adresi: Bilgi mevcut değildir (Sorumlu Yazar: Talip Mankan).

İzinler, Ücret ve Test Yolu

Ölçeğin Türkçe uyarlama çalışması 2017 yılında yayımlanmıştır. Ölçeğin kullanımı için orijinal geliştiricilerden ve uyarlama çalışmasını yapan yazarlardan izin alınması tavsiye edilir. Ticari olmayan akademik ve klinik araştırmalar için izin süreçleri genellikle e-posta yoluyla yürütülmektedir.

Önemli Not: Ölçeğin orijinal PDF belgesi aşağıdaki bağlantıdan indirilebilir: [the-diabetes-self-efficacy-scale-toad.pdf](#)

Kaynaklar

Mankan, T., Erci, B., Turan, G. B., & Aktürk, Ü. (2017). Turkish validity and reliability of the Diabetes Self-Efficacy Scale. *International Journal of Nursing Sciences*, 4(3), 239-243. doi: 10.1016/j.ijnss.2017.05.001

Diyabet Öz-etkililik Ölçeği Maddeleri

ÖNEMLİ: Aşağıdaki ölçek maddeleri orijinal dilinde korunmuş olup, hiçbir şekilde değiştirilmemelidir. Ölçek maddeleri kaynak içerikte sağlanmadıkça için, yalnızca orijinal içerikteki boş alan korunmuştur.

-

(Not: Ölçek maddeleri orijinal kaynak içerikte sağlanmamıştır.)